

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки і менеджменту
Міністерство аграрної політики і продовольства
Департамент агропромислового розвитку
Тернопільської обласної державної адміністрації
Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту кормів і сільського господарства Поділля

*До 50-річчя
Тернопільського національного
економічного університету*

Всеукраїнська науково-практична
конференція з міжнародною участю

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
БІЗНЕСУ УКРАЇНИ»**

28 жовтня 2015 року

м. Тернопіль

ББК 65.32-1050

Редакційна колегія: Язлюк Б.О., д.е.н., доцент (голова)
Пуцентейло П.Р., д.е.н., доцент (відп. за випуск)
Гайда Ю.І., д.с.-г.н., професор
Гевко Р.Б., д.т.н., професор
Дзядикевич Ю.В., д.т.н., професор
Дудар Т.Г., д.е.н., професор
Пархомець М.К., д.е.н., професор
Чорна Н.П., д.е.н., доцент
Бруханський Р.Ф., к.е.н., доцент
Гуменюк О.О., к.е.н., доцент
Горлачук М.А., к.е.н., доцент
Волошин Р.В., к.е.н., доцент
Дудар В.Т., к.е.н., доцент
Палюх М.С., к.е.н., доцент
Розум Р.І., к.т.н., доцент

*Рекомендована до друку
вченою радою Факультету аграрної економіки і менеджменту
Тернопільського національного економічного університету
(протокол № 3 від 22 жовтня 2015 р.)*

Теоретичні та прикладні аспекти розвитку аграрного бізнесу України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 28 жовтня 2015 р. –Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2015. – 274 с.

ISBN 978-966-654-390-8

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

© Тернопільський національний економічний університет

Література

1. Гордієнко М. І., Гузь М. М., Дебринюк Ю. М., Маурер В. М. Лісові культури / За ред. доктора с-г наук, проф. М. М. Гузя. – Львів: Камула, 2005. – 608 с.
2. Царик Л.П. Основи сталого розвитку: [практикум] / Л.П.Царик. – Тернопіль: Видавн. відділ ТНПУ, 2007. – 26 с.

Галина Сидор

Чортківський навчально-науковий
Інститут підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

На сучасному етапі доцільним є формування тотальної системи кредитування сільського господарства, яка покликана забезпечити доступність кредитних ресурсів для всіх категорій сільськогосподарських виробників. Тому домінуюче положення в кредитуванні сільського господарства повинен займати Державний земельний банк з широкими можливостями іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників і операцій із землею та нерухомістю. Основними його завданнями мають стати: представлення інтересів сільськогосподарських виробників як споживачів кредитних ресурсів; вироблення політики кредитування сільського господарства як специфічного сегменту банківського кредитування; розробка фінансового забезпечення державних програм розвитку сільського господарства спільно з галузевими органами управління з урахуванням ув'язки з можливостями фінансового сектора щодо їх реалізації; участь у різних міжнародних проектах і асоціаціях.

Для повноцінного функціонування механізму кредитування доцільним є створення розгалуженої мережі приватних земельних банків. Їх функціонування має супроводжуватися обов'язковим контролем з боку уповноважених державних регуляторів. І тільки після того, як цей механізм буде доведений до досконалості, можна буде надати можливість приватним земельним банкам працювати самостійно.

З урахуванням проведених досліджень, а також на основі узагальнення досвіду кредитування галузі сільського господарства з метою ліквідації її кредитного дефіциту потрібно виконати наступні заходи.

1. Забезпечити спеціалізацію банків при обмеженому наборі кредитних послуг для обслуговування сільськогосподарських підприємств, що дасть змогу

мінімізувати супутні ризики і адаптувати надані кредити до особливостей функціонування галузі.

2. Підвищити роль кооперативних банків (що дасть змогу зменшити трансакційні витрати і підвищити рівень повернення кредиту в порівнянні з ситуацією, коли банк кредитує кожного позичальника індивідуально).

3. Посилити роль застави (майбутній урожай, очікуваний приплід худоби та матеріальні цінності сільськогосподарського виробництва).

4. Підвищити значимість аналізу фінансових звітів і ринкової кон'юнктури при прийнятті рішення про видачу кредиту.

5. Домогтися підвищення рівня управління ризиками і страхування ризиків при кредитуванні сільськогосподарських підприємств.

6. Забезпечити пролонгацію кредитних договорів або відстрочку платежів на період стагнації – до 1 року (що дозволить сільськогосподарським товаровиробникам реалізувати продукцію за більш вигідними цінами).

7. Прийняти на державному рівні програми реструктуризації заборгованості під час фінансової кризи щодо середньострокових і довгострокових кредитів, отриманих сільськогосподарськими підприємствами.

8. Формування диверсифікованої банківської галузі з широким асортиментом банківських продуктів, які задовільнять різноманітні потреби клієнтів у переміщенні, авансуванні, капіталізації вартості, сек'юритизації, гарантії, консалтингу і новаціях. Це передбачає створення мережі галузевих (в тому числі і регіональних) сільськогосподарських інноваційних (венчурних), банків, які сприятимуть реалізації проектів на рівні ідей, фінансування і кредитування на довгостроковій основі, розвиток виробничої інфраструктури у сільській місцевості регіону, вирішуватимуть специфічні завдання сільського господарства, що, в свою чергу, не тільки забезпечить наближення інтересів сторін, але й сприятиме зростанню конкуренції на ринку банківських послуг. Одним з таких напрямків є фінансування ланцюга доданої вартості. При цьому кредитні ризики банку істотно скорочуються, якщо банк кредитує ланцюг доданої вартості сільського господарства – від постачальників матеріалів для сільськогосподарського виробництва до переробників і покупців продукції. При цьому ризики перерозподіляються на кілька учасників ланцюга. Умовою кредитування позичальників є їх інтеграція в ланцюг виробництва. Перевагами такого підходу є те, що банк бачить весь виробничий ланцюг, визначає потребу в кредиті не тільки окремих одиничних позичальників, але і здійснює технічну підтримку кожного учасника цього ланцюга – ланки, зменшуючи при цьому ризики і витрати на кредитування. При цьому м'яким заставним забезпеченням стають контрольовані потоки інформації та налагоджені бізнес-відносини. Цей підхід забезпечує довіру учасників процесу – банк контролює трансакції,

забезпечує прозорість ціноутворення, створює синергію разом з іншими учасниками ринку – страховиками та біржами. Керувати ланцюгами доданої вартості можуть як банки, так і спеціальні компанії або кооперативи.

9. Трансфер ризиків. Банки прагнуть перевести кредитні ризики на третіх осіб через сек'юритизацію портфеля або страхування, що є характерним для орендних земельних відносин. Набір інструментів для перекладення ризиків банку у сільському господарстві є досить широким. Він включає страхування, гарантійні фонди, заставні фонди, сек'юритизацію портфеля і заставні деривативи. Надійність кредитного портфеля визначається кількістю інструментів, які банк здатний застосувати при управлінні своїм портфелем кредитів в сільському господарстві. Страхування погодних ризиків і хеджування ціни на товарних біржах заставних деривативів дозволяють отримати необхідний результат в кредитуванні. Застосовуючи ці інструменти спільно з фермером, банк переводить кредитний ризик в «перформанс-ризик» сільськогосподарських товаровиробників. Фермеру при цьому необхідно лише здійснювати виробництво продукції згідно укладеного договору.

Доцільно виділити основні напрямки вдосконалення механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників.

1. Забезпечення доступу до кредитних ресурсів різних форм господарювання, потреба яких у позикових ресурсах задоволена лише на 15-20%, за допомогою спрощення та скорочення процедур оформлення та отримання кредитів. Право на відшкодування частини витрат в рамках реалізації державних програм підтримки сільського господарства.

2. Розширення продуктового ряду, вдосконалення умов кредитування цієї категорії позичальників для здешевлення кредитних ресурсів і збільшення термінів кредитування поряд з можливістю компромісу в забезпеченні зобов'язань позичальників.

3. Оптимізація якості і структури кредитного портфеля за допомогою зниження кредитного ризику такими способами як страхування застави, підтримка розвитку сільськогосподарської кооперації.

4. Стимулювання агрострахування за допомогою механізму субсидування, тобто спільної оплати страхувальником і державою страхової премії (а не компенсація після внесення сільськогосподарським товаровиробником всієї її суми).

5. Залучення страховиків до вивчення потенційних позичальників на стадії розгляду банком документів, що надійшли, а не після прийняття рішення про видачу кредиту.

6. Зниження частки простроченої позикової заборгованості, основною причиною якої стало порушення технологічного циклу сільськогосподарського виробництва, вдосконалення супроводу кредитної угоди у вигляді експертної

оцінки цільового використання коштів. Професійна підготовка експертів і вдосконалення технології кредитування з урахуванням галузевої спрямованості.

7. Підвищення фінансової грамотності та обізнаності сільського населення в галузі існуючого продуктового ряду на ринку кредитування сільськогосподарських товаровиробників, а також державних програм підтримки.

Література

1. Башлай С.В. Кредитне забезпечення підприємств агросфери / С. В. Башлай // Інноваційна економіка. – 2014. – № 5 (54). – С. 282-287.

2. Глущенко С.В. Кредитний ринок: інститути та інструменти : навч. посіб. / [за ред. С. В. Глущенко] – К. : Вид. дім Києво-Могилянська академія, 2010. – 154 с.

3. Непочатенко О.О. Кредитне забезпечення поточної діяльності сільськогосподарських підприємств / О. О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 91-97.

Борис Сидорук

Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН

ОЦІНКА ВПЛИВУ БІОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сьогодні, коли стала очевидною низька результативність уніфікованих механізмів регулювання стану довкілля, ресурсної забезпеченості регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності, виникла об'єктивна необхідність здійснення ефективного забезпечення ресурсно-екологічної безпеки регіону, що вимагає відповідного теоретичного аналізу, осмислення її суті та змісту, оцінки сучасного стану, наукового обґрунтування шляхів її вдосконалення та механізмів реалізації.

До того ж, комплексний підхід до проблеми забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіонах України потребує розгляду її дестабілізуючих факторів у тісному взаємозв'язку між соціально-економічним розвитком і змінами у навколишньому середовищі та, відповідно до цього, формування адекватної оцінки ресурсно-екологічної безпеки з урахуванням ризиків і загроз економічній безпеці регіонів України.

ЗМІСТ

Барбара Крик. Polityka rozwoju regionu a ekonomia społeczna.	3
Анетта Зелінська. Udział społeczności lokalnych w procesie tworzenia i funkcjonowania obszarów przyrodniczo cennych.	5
Альфреда Камінська. Polityka regionalna jako determinanta rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce.	8
Анна Катола. Rozwój przedsiębiorczości a lokalna polityka gospodarcza.	12
Беата Скуб'як. Współpraca jako czynnik sukcesu w rozwoju regionalnym i lokalnym.	16
Даріюш Павлішчи. Економічний розвиток села: перспективи багатofункціональності.	19
Алла Субботенко. Обоснование оптимальной сырьевой зоны сахарного комбината.	22
Ростислав Баглей. Формування новітньої управлінської парадигми корпорацій.	25
Людмила Балдич, Василь Царук. Прикладні аспекти розвитку оптових продовольчих ринків в Україні.	30
Оксана Бардин. Управління грошовими потоками аграрних підприємств.	33
Ірина Белова. Суть біологічних активів як об'єкта бухгалтерського обліку та контролю.	35
Галина Бойківська, Леся Дончак. Інноваційна діяльність як один із напрямів підвищення ефективності використання виробничого потенціалу підприємств.	41
Павло Бойко. Економічна діагностика та розробка потенційних можливостей розвитку діяльності підприємства.	45
Марія Бригідир, Любов Заставнюк. Шляхи раціоналізації методів менеджменту в системі управління агропромисловими підприємствами	47
Іван Брошак, Світлана Пида. Агрохімічна характеристика ґрунтів Тернопільської області за вмістом рухомої сірки.	49
Руслан Бруханський. Стратегічний управлінський облік: вектори генерування дефініції.	52
Микола Буряк, Петро Романюк. Забруднення навколишнього середовища деревообробним підприємством.	54
Андрій Вітровий, Вадим Назаренко. Економічна ефективність впровадження на підприємствах нанотехнологій.	56
Вікторія Волошин. Удосконалення класифікації витрат за статтями калькуляції підприємств харчової галузі.	59
Роман Волошин. Особливості конкурентного середовища зернового ринку.	62

Роман Гевко, Марія Градова. Енергозберігаючі технології при виробництві та експлуатації коренебульбозбиральних машин.	65
Сергій Гега. Особливості збалансованого відтворення природно-ресурсного потенціалу сільського господарства.	68
Соломія Гладка, Любов Заставнюк. Удосконалення системи управління виробництвом в агропромислових формуваннях на основі НТП.	70
Ольга Головачова. Напрями аграрної політики України в контексті євроінтеграційного вектору розвитку.	72
Микола Горlachук. До питання конституційного забезпечення пріоритетності розвитку агросектора України.	76
Олексій Горlachук. Регіональне ціноутворення на сільськогосподарську продукцію: природні детермінанти розвитку.	79
Тетяна Горlachук. Державна підтримка аграрного сектору України: актуальні виклики та пріоритети розвитку).	82
Андрій Грицишин. Механізми активізації інвестиційно-інноваційних процесів в системі комплексного розвитку регіонів.	85
Олена Гуменюк. Організація і реалізація системи аналітичного забезпечення діяльності підприємства.	88
Леся Гуменяк. М'ясопродуктовий підкомплекс як цілісна виробничо-економічна система.	92
Юрій Дзядикевич. Напрями ефективного використання природних ресурсів.	94
Тетяна Дідоренко. Шляхи удосконалення обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками	96
Марина Дубініна. Основи інституціонального механізму управління аграрним сектором економіки.	98
Володимир Дудар. Оцінка і аналіз стану продовольчої безпеки України.	100
Олександр Дудар, Роман Гевко. Оцінка економічної ефективності виробництва насіння ріпаку.	103
Тарас Дудар, Оксана Шумейко. Проблеми державного регулювання виробництва органічної продукції в Україні.	105
Тетяна Житар. Оцінювання забруднення довкілля.	108
Володимир Забчук. Інформаційні системи аналізу в оцінці ефективності функціонування підприємства.	110
Ольга Завитій, Ілона Завитій. Обґрунтування необхідності формування та функціонування системи екологічного контролінгу на підприємстві.	112

Любов Заставнюк. Проблемні аспекти забезпечення продовольчої безпеки України.	115
Микола Зось-Кіор. Інформаційний провайдинг в управлінні земельними ресурсами аграрного сектору економіки.	117
Володимир Іванишин. Аграрна реформа: в науці, практиці і освіті.	
Ольга Караїм, Дмитро Литвин. Еволюція осушувальних меліорацій на сільськогосподарських угіддях Волині.	121 124
Микола Кісіль. Потреба інвестицій на подолання негативних наслідків у сільському господарстві в зв'язку з тимчасовою окупацією частини території України.	127
Ярослав Корсун. Прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств галузі птахівництва.	129
Ярослав Костецький. Проблеми використання ресурсного потенціалу агроформувань.	132
Олександр Крайняк. Використання біопалива для покращення енергозабезпечення.	134
Максим Кропивко. Селянські господарства світу. інституційний аспект.	137
Ірина Ксьонжик. Облікова політика сільськогосподарських підприємств: управлінський аспект.	141
Оксана Лукомська. Диверсифікаційний компонент агробізнесу.	143
Ірина Мазур. Оцінка технічно-досяжного енергетичного потенціалу біомаси.	145
Микола Малік, Леся Забуранна. Інноваційні процеси в аграрній сфері України.	149
Ірина Маркіна. Продовольча безпека України в умовах глобалізації.	152
Тарас Маршалок, Анна Іванова. Фіскальна консолідація та фіскальна децентралізація – перспективи спільної реалізації в Україні.	154
Володимир Мацьків. Фінансове забезпечення розвитку аграрного бізнесу.	156
Андрій Машко. Ринок землі в контексті сучасної фінансової капіталізації агробізнесу.	159
Юлія Миронюк. Механізм забезпечення системи державних закупівель в Україні.	162
Григорій Монастирський. Модернізація управління розвитком сільських поселень в умовах адміністративно-територіальної реформи.	164
Наталія Морозюк. Аналіз стану та перспектив динаміки рівня продовольчої безпеки регіону.	167
Степан Навроцький. Страховий захист сільськогосподарських підприємств.	170

Олена Наголюк, Юлія Бондарєва. Бюджетні фонди та фінансово – правова характеристика.	172
Олег Напора. Актуальні проблеми розвитку аграрного сектору України.	175
Віталій Ніценко. Методологія дослідження формування ціни на агропродовольчу продукцію на основі замкнутого циклу виробництва з позицій соціально-орієнтованого підходу.	177
Тетяна Одинак. Перспективи та наслідки скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення.	179
Ольга Олійник. Соціальна відповідальність аграрного бізнесу: проблеми та перспективи.	181
Олександр Палагін, Євгенія Сарахан. Мобільний додаток, як складова системи електронної ідентифікації видів рослин.	184
Микола Палюх. Організаційні аспекти обліку на підприємствах агропромислового виробництва.	186
Микола Пархомець, Людмила Уніят. Організаційно-економічні засади збільшення обсягів виробництва дієтичного м'яса в Україні.	189
Борис Погріщук, Ірина Мартусенко. Тенденції розвитку АПК України як пріоритетної ланки національного господарства.	193
Петро Пуцентейло. Шляхи удосконалення аналітичного забезпечення управління в аграрному бізнесі.	196
Сніжана Радик. Теоретичні аспекти функціонування стратегічного управлінського обліку у сільськогосподарських підприємствах.	198
Руслан Розум, Валентин Карпенко. Формування просторової структури землекористування в нових соціально-економічних умовах.	200
Ольга Романишин. Форми й методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві.	203
Віталій Саблук. Стимулювання багатокладності як єдина можлива політика забезпечення сталого розвитку.	205
Андрій Сава. Теоретичні засади формування моделі соціальної відповідальності аграрного бізнесу.	212
Рустам Садридін. Роль регіональної торгово-промислової палати у розвитку середнього та малого підприємництва.	216
Юлія Самойлик. Концептуальні підходи щодо визначення сутності категорії “логістична система”.	218
Іван Свиноус, Олеся Гаврик. Організаційно-економічні засади функціонування підприємств ячного птахівництва.	221
Мар'яна Свинтух. Концептуальні засади стійкого розвитку лісових ресурсів України.	224

Галина Сидор. Особливості кредитного забезпечення розвитку аграрного бізнесу.	226
Борис Сидорук. Оцінка впливу біоенергетичної галузі на забезпечення конкурентоспроможності сільських територій.	229
Світлана Сирцева. Екологічні витрати як невід’ємна складова бухгалтерського обліку в сучасних сільськогосподарських підприємствах.	232
Наталія Собко. Інноваційність як феномен соціально-економічного життя та безпеки підприємства.	233
Ірина Соловей. Сутність конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарської продукції.	237
Антон Стельмашук, Наталія Стельмашук. Інноваційні аспекти еволюції маркетингових комунікацій.	240
Віталій Туржанський. Удосконалення маркетингової інфраструктури ринку тваринницької продукції.	243
Олександр Фрадинський. Ленд-ліз та продовольча безпека Радянського Союзу під час II світової війни.	246
Юлія Чебан, Ольга Пташник. Напрями удосконалення обліку розрахунків з підзвітними особами.	249
Ярослав Черевичний. Проблеми розвитку аграрної галузі України на сучасному етапі трансформаційних зрушень.	251
Неля Чорна. Світовий та вітчизняний досвід забезпечення якості продукції.	254
Тетяна Чортківська, Руслан Чорний. Агарний ринок як інститут розвитку аграрного бізнесу.	257
Ігор Яворський. Сільське господарство як джерело утворення і формування земельної ренти.	259
Борис Язлюк. Шляхи удосконалення прийняття управлінських рішень з програми зниження територіальних розходжень та асиметрії соціально-економічного розвитку якості життя населення.	261
Ірина Любезна, Тарас Баранкевич. Формування стратегії підприємства щодо зниження викидів забруднюючих речовин у повітря.	264
Микола Мороз. Продовольча безпека в контексті дерегуляції.	266

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
БІЗНЕСУ УКРАЇНИ»**

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, яка відбулася 28 жовтня 2015 р. в Тернопільському національному економічному університеті

Підписано до друку 23.10.2015

Формат 60x 84¹/₁₆. Гарнітура Times.

Папір офсетний 65 г/м². Друк на дублікаторі.

Умов.-друк. арк. 15,6

Тираж 100 примірників.